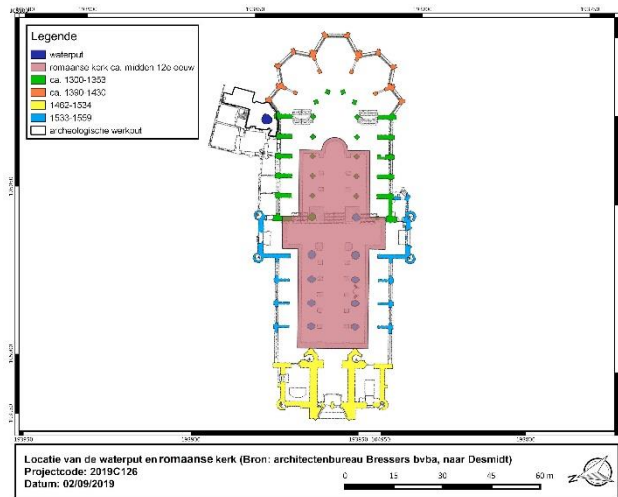

Archeologisch onderzoek in en rond de Sint-Baafskathedraal (Sint-Janskerk) te Gent, Nieuwsbrief 4

Figuur 1. Overzichtsfoto van de waterput

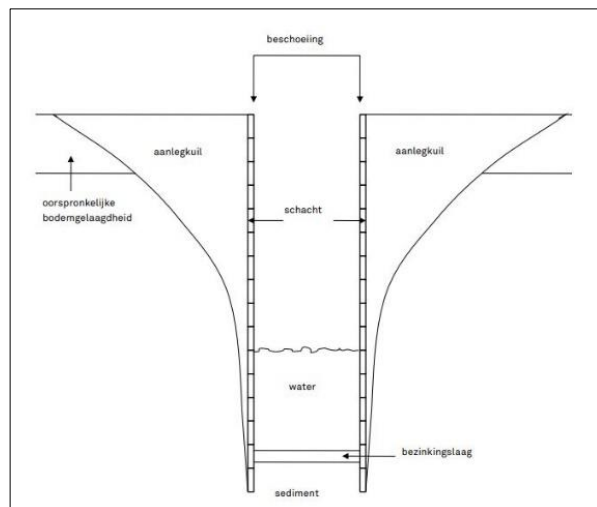

Figuur 2. Locatie van de waterput

Bij de aanleg van de onderste archeologische vlakken kwam in de hoek tussen het gotische koor (fig. 1-rood) en de oude sacristie (fig. 1-zwart) een duidelijk afgeijnd, cirkelvormig spoor aan het licht. Dit spoor met een diameter van ca. 3,5m is bijna zeker te interpreteren als een waterput. Waterputten zijn belangrijke informatiebronnen voor archeologen: ze kunnen heel wat gegevens opleveren m.b.t. de datering, het omliggende landschap, voeding, de technieken en constructiematerialen die zijn toegepast etc.

1. Terminologie

Doorgaans bestaat een waterput uit een diepe schacht met beschoeiing tegen de wand en een brede aanlegkuil. De schacht werd gegraven vanaf het toenmalige loopoppervlak tot onder de permanente grondwatertafel. Om de diepe trechter veilig en efficiënt te kunnen graven tot op het grondwaterniveau, diende een put (aanlegkuil) gegraven te worden die veel groter was dan de eigenlijke schacht. Hoe dieper de permanente grondwatertafel, hoe breder de aanlegkuil.

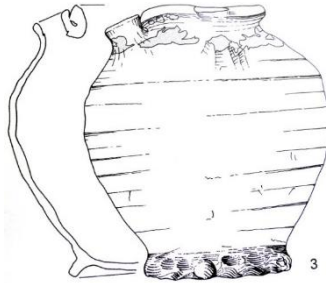
Figuur 3. Schematische doorsnede van een waterput (Debruyne, Ervynck & Haneca 2013)

2. Opgave en vernieling

Het onderscheid tussen schacht en aanlegkuil kon bij het maken van de doorsnede van de waterput niet meer duidelijk vastgesteld worden. Er zijn aanwijzingen dat de waterput kort na de opgave volledig vernield is en nagenoeg alle constructiematerialen gerecupereerd zijn voor herbruik.

Figuur 4. Randfragment in roodbeschilderd aardewerk.

Figuur 5. Voorbeeld van een vergelijkbare tuitpot, vervaardigd in Pingsdorf (Duitsland) (Sanke 2000)

Op basis van het aardewerk wordt de opgave momenteel gedateerd in het midden/tweede helft van de 12de eeuw. Tot het aardewerk dat met de opgave te associëren is, behoort o.a. een randfragment met de aanzet van een oor, vervaardigd in roodbeschilderd aardewerk uit het Rijnland. Het gaat om een fragment van een zgn. tuitpot: deze werden in het middeleeuwse huishouden exclusief gebruikt voor de opslag en het schenken van vloeistoffen. Vanaf de tweede helft van de 12de eeuw werden tuitpotten verdrongen door nieuwe vormen die geïntroduceerd werden, zoals de kannen en de kruiken.

3. Aanleg en gebruik

Wat de aanleg en gebruik betreft, is het onduidelijk uit welke materialen de waterput opgebouwd was en tot welk type deze precies behoorde. Uit het vullingspakket kon een geprofileerd houtfragment gerecupereerd worden, maar vermoedelijk is dit fragment pas na de opgave in de waterput terecht gekomen en is het dus niet afkomstig van de beschoeiing.

De opgave wordt momenteel op basis van het aardewerk gelijktijdig of kort na de bouw van de romaanse kerk gesitueerd. Automatisch rijst de vraag wanneer de waterput dan precies aangelegd werd, m.a.w. wat is de tijdsspanne tussen de aanleg en de opgave? Is de aanleg van de waterput voor of na de bouw van de romaanse kerk te situeren? Indien na de romaanse kerk, met welk gebouw op de kerk-site is de waterput in verband te brengen? Er zijn enkele aanwijzingen, o.a. de afstand t.o.v. de kerkmuren, dat de waterput niet direct met het kerkgebouw te linken is. Is het mogelijk dat de waterput behoort tot een gebouw, waarvan de archeologische sporen momenteel nog ontbreken?

Of is de aanleg van de waterput voor de bouw van de romaanse kerk te situeren? In dit geval behoort de waterput tot de fase van de voorganger van de romaanse kerk. Op basis van archeologisch onderzoek kon (nog) niet achterhaald worden waar deze kerk, die reeds in 10de-eeuwse bronnen vermeld wordt, precies gesitueerd was. Bijgevolg kan men zich de vraag stellen of de onderzochte waterput zich wel binnen de begrenzing van het oudste kerkareaal bevindt? Het is immers interessant om erop te wijzen dat de zone tussen de oostelijke kranskapellen en het Bisschopshuis aan het Bisdomplein vanaf de late 9de eeuw vermoedelijk in gebruik was als haven- en aanlegplaats. Een associatie met deze activiteiten is voorlopig evenmin uit te sluiten. Het is duidelijk dat de datering van de waterput van cruciaal belang is om verder inzicht te krijgen in het ontstaan en de evolutie van de Sint-Jansite.